

VSNU
september 2021

Verkenning BSA 2021

Verkenning Bindend Studie Advies (BSA)

1. Aanleiding en doel	3
2. Het BSA – de huidige praktijk	3
3. Voor- en tegenargumenten BSA	4
4. Samenvattend advies: behoud BSA en onderzoek de nadere bijeffecten van het BSA	7

1. Verkenning BSA

1. Aanleiding en doel

In november 2020 stemde een meerderheid van de Tweede Kamer voor een [motie](#)¹ van GroenLinks, die de regering vraagt om in gesprek te gaan met hogescholen en universiteiten om het bindend studieadvies (BSA) niet langer bindend te laten zijn. Daarop volgde een [motie](#)² van de VVD, die de regering vraagt dit gesprek te verbreden naar een gesprek over adequate sturingsinstrumenten. In de Kamerbrief³ over de Monitor Beleidsmaatregelen hoger onderwijs⁴ reflecteert minister Van Engelshoven uitgebreid op het BSA en de bestaande onderzoeken over dit instrument. Op basis van een NRO-onderzoek⁵ en gesprekken met VH, VSNU en studentenbonden concludeert de minister dat het bindend studieadvies niet optimaal werkt.

De universiteiten willen het gesprek over het BSA goed onderbouwd voeren. De VSNU heeft daarom een verkenning gedaan naar voor- en tegenargumenten t.a.v. het BSA in de publieke discussie. In dit proces zijn de argumenten waar mogelijk voorzien van een empirische reflectie, zodat helder werd welke argumenten wel of niet met onderzoek onderbouwd kunnen worden en welk onderzoek nog ontbreekt. In deze verkenning hebben we ons gericht op het 'reguliere' BSA. De ontwikkelingen tijdens [corona](#) hebben we buiten beschouwing gelaten.

Voor de opzet en uitvoering van de verkenning is onder leiding van de VSNU een landelijke werkgroep ingericht, bestaande uit onderwijsbeleidsmedewerkers van de instellingen. Met een instelling brede vertegenwoordiging is afgelopen voorjaar onder de regie van een extern bureau in een aantal sessies gereflecteerd op de voor- en tegen argumenten ten aanzien van het BSA. Bij één van de sessies was ook het ministerie van OCW aanwezig.

2. Het BSA – de huidige praktijk

Het BSA is een decennium geleden ingevoerd als onderdeel van een breder pakket om het studiesucces van studenten te bevorderen. De politiek en het hoger onderwijs wilden hiermee de hoge uitval in het bachelor onderwijs vervroegen, de gemiddelde studieduur verkorten en studenten helpen om zo snel mogelijk op de bij hen passende opleiding terecht te komen. Daartoe zijn samenhangende maatregelen en verbeteringen doorgevoerd, zoals beter studeerbare programma's, intensievere begeleiding en – als sluitstuk – het BSA.

Universiteiten zetten het BSA in het eerste jaar in om te zorgen dat het voor studenten op tijd duidelijk wordt als zij niet op de juiste plek zitten. De meeste opleidingsnormen voor het BSA liggen tussen de 42 en 48 ECTS. Dit vraagt van studenten om driekwart van de vakken te halen in het eerste jaar. Elke opleiding combineert het BSA met studentbegeleiding en vroegtijdige, frequente informatie aan studenten. Omdat de opleidingen en de typen studenten op de opleidingen verschillen, hanteren opleidingen maatwerk ten aanzien van de BSA-norm. Als de norm relatief hoog ligt, combineren zij dit met beleid om ervoor te zorgen dat studenten

---

¹ Motie van het lid Westerveld over het bindend studieadvies vervangen door een advies dat enkel adviserend is. [[link](#)]

² Motie van het lid Wiersma over het bindend studieadvies verbreden. [[link](#)]

³ Kamerbrief bij Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2020-2021, 22-6-2021. [[link](#)]

⁴ Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2020-2021. [[link](#)]

⁵ S. Vermeulen, I. Cornelisz en C. van Klaveren (2021): 'Naar een breder begrip van de gevolgen van bindend studieadvies door koppeling van instellingsdata aan registerdata', Den Haag: NRO [[link](#)]

deze norm ook goed kunnen halen (bv. een extra herkansing of de mogelijkheid om een niet gehaald vak te compenseren met een goed cijfer voor een ander vak). Het BSA behelst niet alleen het (bindende) advies aan het eind maar er zijn ook tussentijdse gesprekken en (niet-bindende) adviezen. Net als bij andere beleidsinstrumenten maken de universiteiten bij het BSA afwegingen waarbij zij streven naar een juiste balans in toegankelijk, hoogkwalitatief en doelmatig onderwijs. Zo evalueren opleidingen bijvoorbeeld regelmatig de norm voor het BSA en de studeerbaarheid van de opleiding. Dit geldt ook voor flankerend beleid op het gebied van onder andere studiekeuze en studiebegeleiding.

Universiteiten komen tot een negatief bindend studieadvies na een zorgvuldige procedure, op basis van heel duidelijke richtlijnen. Belangrijk te melden is dat op alle universiteiten wordt gewerkt met een zogeheten hardheidsclausule. Er is altijd ruimte voor het persoonlijke verhaal van de student en voor maatwerk.

In de praktijk betekent dit dat er zorgvuldig wordt omgegaan met de persoonlijke omstandigheden van de individuele student. Voorafgaand aan het BSA voorziet de studentbegeleidingsketen in diverse vormen van ondersteuning. Zo wordt door de studieadviseur van de opleiding met iedere student een studieplan opgesteld zodra de student moeilijkheden ondervindt in de studievoortgang. Wanneer een student bijvoorbeeld kampt met psychische problemen of de zorg voor een zieke ouder op zich moet nemen, heeft dat effect op zijn/haar studievoortgang. Daarnaast kunnen studenten terecht bij studentendecanen voor begeleiding en advisering. Studenten kunnen bijvoorbeeld toetsing van persoonlijke omstandigheden aan het BSA aanvragen.

3. Voor- en tegenargumenten BSA

In de (publieke) discussie worden diverse argumenten voor- en tegen het BSA aangedragen. De argumenten hebben betrekking op effecten van het BSA op zowel het onderwijs(stelsel) als studenten. Het gaat dan om bijvoorbeeld effecten op leeropbrengsten en studievoortgang maar ook op studentenwelzijn en kansengelijkheid. Naar de effecten op leeropbrengsten is het meest onderzoek gedaan. Uit de verkenning blijkt dat argumenten voor het BSA - het BSA bevordert studieprestaties en vermindert uitval - een basis hebben in wetenschappelijk onderzoek. Over de effecten op bijvoorbeeld studentenwelzijn en kansengelijkheid is veel minder wetenschappelijk bekend. Hier is meer onderzoek nodig. Argumenten tegen het BSA - zoals "het BSA verhoogt prestatiedruk" - kunnen daarom lastiger worden onderbouwd.

We hebben de belangrijkste voor- en tegen argumenten onder elkaar gezet en gekeken of en hoe deze met wetenschappelijk onderzoek kunnen worden onderbouwd.

3.1 Argumenten voor het BSA

In de volgende paragrafen gaan we in op de twee belangrijkste argumenten *voor* het gebruik van het BSA.

1. Het BSA stimuleert studenten beter te presteren en laat geen stijging in de totale studie-uitval zien maar wel een vervroeging:

Er zijn diverse onderzoeken gedaan naar het effect van het BSA op leeropbrengsten. Uit deze onderzoeken blijkt dat studenten effectiever studeren en eerder weten of ze de juiste studie hebben gekozen. Het blijkt ook dat de totale uitval in opleidingen sinds de invoering van het bindend studieadvies niet is toegenomen: wel vallen studenten eerder uit in het eerste jaar, dan in het tweede of derde jaar. Het BSA voorkomt daarmee dat studenten lang doen over hun eerste studiejaar en stimuleert studenten zonder studievertraging af te studeren. Dit bespaart kosten voor Nederland maar ook voor de student zelf.

Zo blijkt uit onderzoek van de VU dat studenten die meer studiepunten halen in het eerste jaar gemiddeld minder studievertraging hebben.⁶ Onderzoek aan de Radboud Universiteit⁷ toont aan dat na invoering van het BSA de kans op afstuderen binnen 4 jaar is gestegen en dat hoewel de uitval in het eerste jaar hoger is, hij de jaren daarna daalt van ruim 10% naar 1 à 3%. Andere universiteiten melden een vergelijkbaar effect in hun evaluaties. Weer ander onderzoek naar de invulling van het BSA laat zien dat studenten in het eerste jaar minder studievertraging oplopen onder een streng BSA (plus andere aanpassingen) dan onder een minder streng BSA.^{8,9} Bovendien halen zij hogere cijfers,¹⁰ nemen zij meer deel aan leeractiviteiten en doen ze meer aan zelf gereguleerd leren.¹¹ Zo steeg aan de Erasmus Universiteit na invoering van het BSA het aantal studenten dat het eerste jaar succesvol afrondde met 23 procent. Vooral de zwakkere studenten presteerden aanmerkelijk beter, bleek uit deze studie onder 30.000 studenten. Ook steeg het aantal studenten dat de studie nominaal afrondde met 9 procent.¹²

In de overzichtsstudie die NRO heeft gedaan naar de effecten van het BSA op onder meer leeropbrengsten blijkt dat in het algemeen kan worden gesteld dat de studie-uitval in het eerste jaar toeneemt bij opleidingen die het BSA hebben ingevoerd en dat het BSA de uitval onder studenten vervroegt naar het eerste jaar. Deze verhoogde uitval leidt in de meeste gevallen niet tot een toename van de totale studie-uitval. Dit is positief stelt het NRO, omdat het impliceert dat het BSA voorkomt dat studenten te lang blijven doorgaan in een opleiding die niet bij hen past. Wel geeft NRO aan dat uit alle beschikbare onderzoeken naar het BSA en rendement/leeropbrengsten geen eenduidig beeld naar voren komt vanwege. Hier is meer onderzoek voor nodig.

2. Universiteiten hanteren maatwerk voor studenten die net onder BSA-norm zitten:

Het blijkt dat de meeste studenten die een negatief bindend studieadvies krijgen meteen v er onder de norm zitten. De kleine groep studenten met een negatief BSA n et onder de norm mag in ruim 60 procent van de gevallen door met de opleiding. In deze gevallen zijn er coulantemaatregelen, is er aandacht voor persoonlijk omstandigheden en worden

---

⁶ Cornelisz, I., van der Velden, R., de Wolf, I., & van Klaveren, C. (2020). The consequences of academic dismissal for academic success. *Studies in Higher Education*, 45(11), 2175-2189. [[link](#)]

⁷ Radboud Universiteit. (2018). Hoe effectief is het bindend studieadvies? Eindrapportage van het onderzoek aan de Radboud Universiteit. Strategie, Onderwijs en Onderzoek december 2018

⁸ Schmidt et al. (2021)

⁹ Kickert, R. (2020) Raising the bar, dissertatie ERASMUS Rotterdam. [[link](#)]

¹⁰ Kickert, R., Meeuwisse, M. Arends, L.R. Prinzie, P. & Stegers-Jager K.M. (2020). Assessment policies and academic progress: differences in performance and selection for progress. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. [[link](#)]

¹¹ Kickert, R. (2020) Raising the bar, dissertatie ERASMUS Rotterdam. [[link](#)]

¹² Arnold, I.J.M. (2015). The Effectiveness of Academic Dismissal Policies in Dutch University Education: An Empirical Investigation. *Studies in Higher Education* 40, 1068-1084. [[link](#)]

zorgvuldige afwegingen gemaakt zodat de kans dat studenten die wel geschikt zijn voor de opleiding niet ten onrechte worden weggestuurd zo klein mogelijk is. Deze studenten waren bijvoorbeeld mantelzorger voor een zieke ouder, maakten zich zorgen om het welzijn van hun familie in oorlogsgebieden of kregen te maken met een sterfgeval. Ook waren het studenten met een functiebeperking zoals ADHD of met een chronische ziekte waardoor zij vaak in het ziekenhuis moesten verblijven. Studenten met een BSA dat *nét* negatief is doen overigens net zo lang over hun gehele studie als studenten met een BSA dat *nét* positief is. En zij studeren ook net zo vaak af.¹³

3.2 Argumenten tegen het BSA

Hierna volgen de belangrijkste twee argumenten *tegen* het gebruik van het BSA.

1. Het BSA verslechtert kansengelijkheid en verhoogt de prestatiedruk:

Uit de verkenning blijkt dat de gedachte leeft dat het BSA kan bijdragen aan kansengelijkheid. NRO concludeert op dit punt dat sommige groepen ofwel meer tijd moeten krijgen om te acclimatiseren in het hoger onderwijs, ofwel anders begeleid moeten worden om hun studiesucces binnen de periode van het BSA te verbeteren. Maar net als bij effecten op het rendement constateert het NRO hier dat het effect van het BSA op verschillende groepen studenten niet eenduidig is en dat het te vroeg is om hierover uitspraken te kunnen doen. Verder bemoeilijkt privacywetgeving onderzoek op dit thema.

In het maatschappelijk debat over het BSA wordt soms een verband met studentenwelzijn gelegd. Het BSA zou voor (te) veel stress zorgen. Het RIVM¹⁴ heeft zich ook gebogen over welzijn van jongeren en concludeert dat de toename van de ervaren mentale druk door jongeren het gevolg is van een samenspel van maatschappelijke factoren, en niet te herleiden is tot één maatregel in het onderwijs. Over het BSA zijn de beelden daarnaast niet eenduidig. Uit het onderzoek van Kickert¹⁵ blijkt bijvoorbeeld dat een hoge norm minder effect lijkt te hebben op studenten die al van zichzelf ambitieus zijn. Echter, studenten die voor een voldoende gaan, worden met een hoge BSA-norm gedwongen de lat hoger te leggen en lijken daardoor vaker tentamenangst te hebben. Studenten zijn daarentegen ook tevreden over het BSA. "Eenmaal gestart in de studie vinden studenten veel vaker dat het BSA een positieve invloed heeft op hun studiegedrag (stimulans), dan dat het een negatieve invloed heeft (stress)," aldus de Beleidsmonitor 2019-2020 (ResearchNed, september 2020).

2. Het BSA zorgt voor onnodige switch tussen (vergelijkbare) opleidingen:

Onderzoek¹⁶ toont aan dat 49% van de studenten die na een negatief BSA wisselen van studie een jaar later een andere studie volgt. Dat kan een universitaire opleiding zijn maar ook een opleiding op hbo niveau. 43% van de studenten die na een negatief BSA wisselen van studie volgt een jaar later elders dezelfde studie. De studenten die na een negatief BSA voor dezelfde

---

¹³ Cornelisz, I., van der Velden, R., de Wolf, I., & van Klaveren, C. (2020). The consequences of academic dismissal for academic success. *Studies in Higher Education*, 45(11). []

¹⁴ Themaverkenning Druk op jongeren, RIVM, 2018, <https://www.vtv2018.nl/druk-op-jongeren>

¹⁵ Kickert, R., Meeuwisse, M. Arends, L.R. Prinzie, P. & Stegers-Jager K.M. (2020). Assessment policies and academic progress: differences in performance and selection for progress. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. [[link](#)]

¹⁶ Cornelisz, I., van der Velden, R., de Wolf, I., & van Klaveren, C. (2020). The consequences of academic dismissal for academic success. *Studies in Higher Education*, 45(11). []

opleiding in een andere stad kiezen doen dat om diverse redenen. Soms is de didactiek binnen dezelfde opleiding in een andere stad bijvoorbeeld anders. In studentbegeleiding is er vanwege privacy wetgeving die - net als bij kansengelijkheid - onderzoek naar uitval en switch bemoeilijkt, onvoldoende zicht op wat studenten buiten de instelling gaan doen na hun advies, en dus op hoe terecht het BSA is geweest.

NRO stelt op dit punt ook dat er te weinig bewijs is over de correlatie tussen het BSA en de 'onnodige switch' door studenten met een negatief BSA. De effectiviteit van het instrument BSA valt of staat met het bredere beleid van de instelling, ten aanzien van begeleiding, ondersteuning en verwijzing. Het NRO concludeert op basis van onderzoek dat het met name nog schort aan de verwijzende functie van het BSA waardoor studenten niet altijd goed worden begeleid en doorverwezen naar een passende studie. Ook de universiteiten concluderen op basis van de verkenning dat er ruimte is voor verbeteringen in flankerend beleid.

4. Samenvattend advies: behoud BSA en onderzoek de nadere bijeffecten van het BSA

- Op grond van onderzoek concluderen de universiteiten dat het BSA doet waarvoor het is ingesteld: studenten weten eerder of ze de juiste studie hebben gekozen en studeren effectiever (de zogenaamde selectieve werking van het BSA). Daarmee draagt het BSA bij aan studentsucces.
- In de publieke discussie ontbreekt een invloedrijke factor van het BSA: de ruimte in studiebegeleiding voor de persoonlijke situatie van de student en het individueel maatwerk dat dan wordt geboden.
- Het BSA is als instrument onderdeel van een samenhangend stelsel van maatregelen voor studentsucces (voor-, in- en na de poort). Alle andere onderdelen zijn van invloed op BSA en andersom. Wil je het BSA als instrument in zijn totaliteit beoordelen, dan moet je naar de werking van het BSA in hele stelsel kijken.
- Het wegnemen van het BSA verstoort deze samenhang en zet het stelsel verder onder druk, zo schatten de universiteiten in. Bij een toenemende stijging van de instroom (zoals we die in de afgelopen jaren hebben gezien) is hiermee onze hoge kwaliteit van het wetenschappelijk onderwijs onhoudbaar. Zonder BSA jagen we daarnaast studenten op kosten. De universiteiten willen en moeten kunnen koersen op kwaliteit en studentsucces. Dat kan door studenten die niet op de juiste plek zitten tijdig te informeren en begeleiden naar een passende opleiding. Het BSA biedt deze mogelijkheid.
- Er blijkt – zoals NRO ook aangeeft - verder onderzoek nodig om de effecten op leeropbrengsten maar ook op andere gebieden wetenschappelijk te kunnen onderbouwen. Het gaat dan om onder andere studentenwelzijn/prestatiedruk, de relatie tussen uitval en switch en kansengelijkheid. Voor een daadwerkelijk effectieve discussie over het BSA ontbreken dus feiten én moet deze breder worden gevoerd. Het is onwenselijk over het BSA te besluiten zonder geheel geïnformeerd te zijn over de werking van het BSA in het stelsel.

- De universiteiten willen om deze redenen het BSA behouden en adviseren verder onderzoek te doen naar wat we nog niet weten over het BSA. De universiteiten willen dit onderzoek waar mogelijk ook zelf in pilots oppakken en deze kennis delen, ter ondersteuning en verdere duiding van het (maatschappelijke) gesprek over het BSA. Daarnaast zetten zij zich in voor het verbeteren van flankerend beleid ter bevordering van studentsucces, waaronder de doorverwijsfunctie.
- De universiteiten zien in het verhogen van studentsucces ook een belangrijke rol voor het voortgezet onderwijs, bijvoorbeeld op het gebied van studievoorlichting en studieloopbaanbegeleiding. De universiteiten werken al nauw samen met het vo op het gebied van aansluiting vo-ho. De VH en VSNU trekken daarnaast samen op in het stimuleren van wisselstroom¹⁷ waarbij samenwerking met het vo ook een grote rol speelt. De universiteiten vinden deze brede samenwerking belangrijk voor de discussie over het BSA en *de student op de juiste plek*: studentsucces begint niet pas in het hoger onderwijs.

---

¹⁷ Position Paper VSNU-VH doorontwikkeling binair stelsel [[link](#)]